

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

19 03 2026

м. Київ

№ 494

Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників сфери позашкільної освіти на тему «Реалізація компетентнісного підходу в освітньому процесі закладів позашкільної освіти»

Відповідно до абзацу п'ятнадцятого пункту 10 Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 (зі змінами), підпункту 13 пункту 4 та пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630 (зі змінами), з метою розвитку і вдосконалення фахових компетентностей педагогічних працівників сфери позашкільної освіти у питаннях організації освітнього процесу на основі компетентнісного підходу

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників сфери позашкільної освіти на тему «Реалізація компетентнісного підходу в освітньому процесі закладів позашкільної освіти» (далі – Типова програма), що додається.

2. Директорату шкільної освіти (Кільдерова Інна) забезпечити оприлюднення Типової програми на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Кузьмичову Надію.

Міністр

Оксен ЛІСОВИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти

і науки України

19 03 2026 № 194

ТИПОВА ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників
сфери позашкільної освіти на тему
«РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ
В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»

Розробник: державна установа «Український інститут розвитку освіти» (Олена Венгловська, методист відділу професійного розвитку педагогічних працівників державної установи «Український інститут розвитку освіти», кандидат педагогічних наук).

Рецензенти:

Галина Ломакіна, директор Комунального позашкільного навчального закладу «Донецька обласна Мала академія наук учнівської молоді», кандидат педагогічних наук, доцент;

Світлана Савченко, доцент кафедри історичної та громадянської освіти Інституту післядипломної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, кандидат історичних наук.

Термін дії програми: з березня 2026 до березня 2031 року.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність. В умовах модернізації системи освіти в Україні особливої значущості набувають питання оновлення змісту освіти, що ґрунтуються на компетентнісних засадах, особистісних сенсах здобувачів освіти, інноваційних концептах. Заклади позашкільної освіти (далі – ЗПО) є складником системи освіти, що виконують важливу роль у формуванні системи цінностей особистості, розвитку її творчих здібностей, ініціативності, критичного мислення, навичок співпраці, саморозвитку та самореалізації.

Ефективна реалізація компетентнісного підходу в позашкільній освіті потребує від педагогічних працівників, які забезпечують організацію освітнього процесу в цій сфері, оновлення підходів до реалізації змісту, застосування інноваційних, інтерактивних методів навчання, інтеграції цифрових освітніх інструментів, у тому числі й штучного інтелекту (ШІ), створення інклюзивного, безбар'єрного освітнього середовища, сприятливого для розвитку ключових компетентностей, наскрізних умінь, творчих здібностей дітей та молоді.

Актуальність цієї Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників сфери позашкільної освіти на тему «Реалізація компетентнісного підходу в освітньому процесі закладів позашкільної освіти» (далі – Типова програма) підсилюється тим, що в умовах повномасштабного вторгнення педагогічні працівники, які працюють у закладах позашкільної освіти, виконують важливу місію, що спрямована на реалізацію освітньої, виховної, психологічної, соціальної функцій. Щоб забезпечити кожній дитині доступ

до якісної позашкільної освіти, педагогічні працівники з урахуванням безпекової ситуації в регіоні організують освітній процес в очній та/або дистанційній формі навчання. Це потребує від них гнучкості, сформованості цифрових навичок, здатності вивчати запити та потреби здобувачів освіти.

Ця Типова програма розроблена з урахуванням державної політики у сфері позашкільної освіти, вимог чинного законодавства, зокрема: законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту»; Концепції «Нова українська школа», затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р (далі – Концепція НУШ). У зазначених нормативно-правових актах визначено цілі, завдання щодо організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти на компетентнісних засадах, виокремлено ключові компетентності й наскрізні вміння здобувачів освіти, що є ціннісно значущими для їхнього особистісного зростання та самореалізації.

Ця Типова програма покликана сприяти професійному розвитку педагогічних працівників сфери позашкільної освіти, удосконаленню їхніх професійних компетентностей, що полягають у здатності планувати й організовувати освітній процес з урахуванням запитів і потреб здобувачів позашкільної освіти, тенденцій та інновацій, що нині впроваджуються в позашкільній освіті, забезпечувати якісну неформальну освіту, орієнтуючись на продуктивні українські та європейські практики.

Цільова група: педагогічні працівники сфери позашкільної освіти.

Обсяг: 30 год (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми. Типова програма може бути реалізована суб'єктами підвищення кваліфікації повною мірою або частково (модульно).

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (очна, заочна, дистанційна), дуальна, на робочому місці тощо. Форму підвищення кваліфікації визначає суб'єкт підвищення кваліфікації.

Мета підвищення кваліфікації – спрямована на удосконалення професійних компетентностей педагогічних працівників сфери позашкільної освіти у питаннях організації освітнього процесу на основі компетентнісного підходу.

Завдання підвищення кваліфікації:

ознайомлення слухачів з місією, візією та векторами розвитку позашкільної освіти в умовах суспільних та освітніх трансформацій;

поглиблення знань педагогічних працівників ЗПО щодо сутності, принципів, завдань, функцій компетентнісного підходу в освіті загалом і в позашкільній зокрема;

формування розуміння важливості створення сучасного освітнього середовища ЗПО на компетентнісних засадах як простору для особистісного зростання здобувачів освіти та їхньої творчої самореалізації;

удосконалення здатності формувати ключові компетентності та наскрізні вміння вихованців, учнів, слухачів закладів позашкільної освіти в перебігу

застосування інноваційних педагогічних технологій (інтерактивні, цифрові, проектні, STEM-освіта тощо), інтегрувати цифрові ресурси;

формування здатності та готовності педагогічних працівників закладів позашкільної освіти вдосконалювати власні компетентності, що забезпечують ефективність організації освітнього процесу на компетентнісних засадах.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗПО за цією Типовою програмою сприятиме розвитку / вдосконаленню таких компетентностей, як: предметно-методична, інформаційно-цифрова, організаційна, здатність до навчання впродовж життя. Перелік зазначених компетентностей узгоджується з компетентностями, визначеними в професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти», оскільки професійний стандарт для педагогічних працівників закладів позашкільної освіти наразі не затверджено. Вимоги до педагогічних працівників закладів позашкільної освіти визначаються Законом України «Про позашкільну освіту», положенням «Про позашкільний навчальний заклад», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 травня 2001 року № 433.

Очікувані результати підвищення кваліфікації.

За результатами навчання за цією Типовою програмою слухачі набудуть необхідних знань, сформуують / удосконалять уміння щодо:

розуміння значущості місії позашкільної освіти в умовах воєнного стану та післявоєнної розбудови;

розуміння сучасних векторів реалізації компетентнісного підходу в позашкільній освіті;

володіння знаннями щодо сутності, принципів, функцій компетентнісного підходу, особливостей його врахування під час організації освітнього процесу з різних напрямів позашкільної освіти;

розуміння сутності понять «компетентнісний підхід», «компетентність», «наскрізні вміння»;

застосування інноваційних педагогічних технологій та цифрових ресурсів в організації освітнього процесу в ЗПО;

розроблення власної траєкторії професійного вивіщення в контексті вдосконалення компетентностей, що спрямовані на здатність та готовність організовувати освітній процес на компетентнісних засадах.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації. Систему та критерії оцінювання результатів навчання визначає суб'єкт підвищення кваліфікації.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації. За результатами виконання цієї Типової програми суб'єкт підвищення кваліфікації визначає вид документа (свідоцтво, сертифікат тощо), що буде виданий слухачам.

Технічний опис, дизайн, спосіб виготовлення, порядок видачі та облік виданих документів мають відповідати вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників».

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ПОЗАШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ					
Тема 1.1. Вектори розвитку позашкільної освіти в умовах суспільних та освітніх трансформацій	2	-	-	-	2
Тема 1.2. Сучасне освітнє середовище закладу позашкільної освіти	2	2	-	-	4
Тема 1.3. Сутність компетентісного підходу в позашкільній освіті	2	-	2	-	4
Тема 1.4. Ключові компетентності та наскрізні вміння вихованців, учнів, слухачів ЗПО	-	2	2	-	4
Разом за модулем 1	6	4	4	-	14
МОДУЛЬ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗПО					
Тема 2.1. Особливості реалізації компетентісного підходу в змісті та формах позашкільної освіти	2	-	2	-	4
Тема 2.2. Інструменти впровадження компетентісного підходу в позашкільній освіті	-	2	-	-	2
Тема 2.3. Інтеграція цифрових ресурсів у реалізації компетентісного підходу	-	2	2	-	4
Тема 2.4. Формування професійного профілю педагогічних працівників ЗПО	-	2	2	-	4
Разом за модулем 2	2	6	6	-	14
Контрольні заходи	-	-	-	2	2
Разом	8	10	10	2	30

3. ЗМІСТ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПОЗАШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Тема 1.1. Вектори розвитку позашкільної освіти в умовах суспільних та освітніх трансформацій

Сучасний стан, виклики та тенденції розвитку позашкільної освіти в Україні. Місія і візія ЗПО в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови: створення безбар'єрного освітнього простору для вдосконалення ключових компетентностей та наскрізних умінь здобувачів позашкільної освіти за різними напрямками, надолуження освітніх втрат, надання підростаючому поколінню психоемоційної підтримки. Функції ЗПО: освітня, виховна, психологічна, соціальна. Взаємозв'язок аксіологічного, особистісно зорієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, комплексного, дитиноцентрованого підходів в організації освітнього процесу в ЗПО.

Тема 1.2. Сучасне освітнє середовище закладу позашкільної освіти

Роль сучасного освітнього середовища ЗПО у формуванні ключових компетентностей і наскрізних умінь (уміння критично й системно мислити, виявляти ініціативу, підприємливість, відстоювати власні ідеї, працювати в групі / команді, конструктивно керувати емоціями, діяти творчо, уміння вчитися тощо) здобувачів позашкільної освіти. Принципи організації освітнього середовища в ЗПО на засадах компетентнісного підходу (гуманізації, інтеграції, міждисциплінарності, дитиноцентризму, єдності змісту, форм, методів, технологічного забезпечення, активності, гнучкості, опори на досвід здобувачів освіти тощо). Урахування принципів універсального дизайну та розумного пристосування під час організації сучасного освітнього середовища. Складники сучасного освітнього середовища ЗПО — цінності, концептуальні ідеї Нової української школи, потреби, запити, можливості здобувачів позашкільної освіти, співпраця учасників освітнього процесу на засадах педагогічного партнерства.

Тема 1.3. Сутність компетентнісного підходу в позашкільній освіті

Теоретичні аспекти компетентнісного підходу у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях. Сутність поняття «компетентнісний підхід». Мета, принципи, функції та складники компетентнісного підходу. Переваги компетентнісного підходу. Особливості побудови освітнього процесу в ЗПО на компетентнісних засадах: орієнтація на потреби здобувачів позашкільної освіти, спрямованість на

результат, суб'єктність, активність здобувачів позашкільної освіти, технологізація освітнього процесу, варіативність змісту.

Тема 1.4. Ключові компетентності та наскрізні вміння вихованців, учнів, слухачів ЗПО

Сутність понять «компетентність», «ключові компетентності», «наскрізні вміння». Характеристика структури, змісту ключових компетентностей та наскрізних умінь вихованців, учнів, слухачів закладів позашкільної освіти. Показники сформованості компетентностей та наскрізних умінь здобувачів позашкільної освіти згідно з державними освітніми стандартами.

МОДУЛЬ 2.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗПО

Тема 2.1. Особливості реалізації компетентнісного підходу в змісті та формах позашкільної освіти

Характеристика понять «зміст освіти», «зміст позашкільної освіти». Принципи відбору змісту позашкільної освіти на компетентнісних засадах. Підходи щодо формування змісту позашкільної освіти: компетентнісний, практико-зорієнтований, індивідуальний, інклюзивний, недискримінаційний. Особливості формування змісту позашкільної освіти з урахуванням запитів, потреб вихованців, учнів, слухачів закладів позашкільної освіти, положень, що визначені в Концепції НУШ. Розроблення змістово-методичного забезпечення напрямів позашкільної освіти з урахуванням компетентнісного підходу. Структура компетентнісно-зорієнтованих завдань. Особливості реалізації компетентнісного підходу у традиційних та інноваційних формах організації освітнього процесу.

Тема 2.2. Інструменти впровадження компетентнісного підходу в позашкільній освіті

Класифікація інноваційних педагогічних технологій. Формування ключових компетентностей та наскрізних умінь здобувачів позашкільної освіти засобами проектних, ігрових, дослідницьких, тренінгових технологій, ІКТ, технології едьютейнменту тощо.

Застосування проектної технології в освітньому процесі ЗПО. Види і сутність освітніх проектів. Структура та етапи підготовки проектів. Особливості презентації результатів освітніх проектів із різних напрямів позашкільної освіти.

Сутність інтерактивних методів стимулювання творчої діяльності (ігрове моделювання, кейс-метод, мозковий штурм, тренінг). STEAM-освіта

як інструмент реалізації компетентнісного підходу в змісті різних напрямів позашкільної освіти та формування в учнів, слухачів, вихованців ЗПО навичок співробітництва, критичного мислення, творчих здібностей, пошуково-дослідницьких умінь. Форми творчої діяльності здобувачів позашкільної освіти: конкурси, фестивалі, студії, майстерні тощо.

Тема 2.3. Інтеграція цифрових ресурсів в реалізації компетентнісного підходу

Особливості організації освітнього процесу під час дистанційної форми навчання. Роль і місце цифрових ресурсів у реалізації компетентнісного підходу та формуванні ключових компетентностей і наскрізних умінь здобувачів позашкільної освіти. Інтерактивні освітні платформи. Застосування онлайн-інструментів у проектній діяльності та організації спільної роботи вихованців закладів позашкільної освіти, відео та мультимедійні ресурси, мобільні додатки, R/VR технології. Формування цифрової, інформаційної, пошуково-дослідницької компетентності вихованців ЗПО із використанням штучного інтелекту (ШІ). Формування інформаційної гігієни та цифрової безпеки.

Тема 2.4. Формування професійного профілю педагогічних працівників ЗПО

Місія педагогічних працівників ЗПО в розбудові позашкільної освіти в умовах воєнного часу та післявоєнної розбудови. Особливості виконання педагогічними працівниками ЗПО трудових функцій. Складники професійного профілю педагогічних працівників ЗПО: особистісні якості, цінності, професійні компетентності. Педагогічні умови формування професійного профілю педагогічних працівників ЗПО. Характеристика основних ролей педагогічних працівників ЗПО: наставник, тьютор, консультант. Напрями вдосконалення професійних компетентностей педагогічних працівників ЗПО з питань організації освітнього процесу з урахуванням компетентнісного підходу. Інструменти для виявлення рівня сформованості професійних компетентностей педагогічних працівників: картки самооцінювання, рефлексія, діагностичні методики. Форми вдосконалення / набуття професійних компетентностей. Показники готовності педагогічних працівників закладів позашкільної освіти організувати освітній процес з урахуванням компетентнісного підходу.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>.
2. Про внесення змін до Положення про позашкільний навчальний заклад : постанова Кабінету Міністрів України від 6 травня 2001 року № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2001-%D0%BF#Text>.
3. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-п#Text>.
4. Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 року № 851. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-п#Text>.
5. Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад : постанова Кабінету Міністрів України від 06 травня 2001 року № 433 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2001-п#Text>.
6. Про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 779 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2019-п#Text>.
7. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>.
8. Про позашкільну освіту : Закон України від 22 червня 2000 року № 1841-III : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>.

Основна література

1. Биковський Я. Т. Педагогічні умови діяльності гуртків закладів позашкільної освіти : монографія. Київ : ІВЦ АЛКОН, 2020. 148 с.
2. Вербицький В. Виховний потенціал закладів позашкільної освіти : методичний посібник. Київ: НЕНЦ, 2025. 376 с.
3. Інноваційний розвиток позашкільної освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» : методичний посібник / А. Е. Бойко, В. В. Вербицький, А. В. Корнієнко, О. В. Литовченко, В. В. Мачуський ; за ред. В. В. Мачуського. Івано-Франківськ : НАІР, 2023. 223 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738178/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4.%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1.%202023%20%28%D1%80%D0%B5%D0%B4.%20%D0%92.%20%D0%92.%20%D0%9C%D0%B0%D1%87%D1%83%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%29.pdf>.

4. Модернізація організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти : метод. посіб. / [А. Е. Бойко, В. В. Вербицький, А. В. Корнієнко, О. В. Литовченко ; за ред. В. В. Мачуського] ; Ін-т проблем виховання НАПН України. Кропивницький : Імекс-ЛІТД, 2020. 223 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/723075/1/1_MOOP_web.pdf.

Додаткова література

1. Вербицький В. Практичний інтенсив: штучний інтелект в позашкільній освіті : інтерактивний посібник. Міністерство освіти і науки України ; Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді. Київ, 2025. 4. с. URL : https://znayshov.com/News/Details/navchalno-metodychni_posibnyky_dlia_pedagogichnykh_pratsivnykiv/24

2. Ворона Л. І. Дистанційне навчання в закладах позашкільної освіти. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. № 44. С. 30–35.

3. Литовченко О. В. Актуальні аспекти діяльності закладів позашкільної освіти в умовах воєнного часу та повоєнного відновлення. *Вдосконалення позашкільної освіти в умовах сучасних трансформацій* : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Кропивницький, 19 березня 2024 р.) / За заг. ред. Т. С. Плачинди. Кропивницький : ПП «Поліум», 2024. С. 32–34.

4. Ляшенко Р. Проектна діяльність як умова підвищення якості позашкільної освіти. *Вдосконалення позашкільної освіти в умовах сучасних трансформацій* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Кропивницький, 25 квітня 2025 р.) / Укладачі : Кравцова Т. О., Краснощок І. П. Кропивницький : РВВ ЦДУ ім. В. Винниченка, 2025. С. 63–66.

5. Методичні рекомендації щодо розвитку STEAM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2025–2026 навчальному році : лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 18.07.2025 № 21/08-624. URL: <https://imzo.gov.ua/2025/08/08/lyst-imzo-vid-18-07-2025-21-08-624-metodychni-rekomendatsii-shchodo-rozvytku-stem-osvity-v-zakladakh-zahal-noi-seredn-oi-ta-pozashkil-noi-osvity-u-2025-2026-navchal-nomu-rotsi/>.

6. Рацул А., Рацул О. Перспективи розвитку позашкільної освіти як важливої складової системи освіти України. *Вдосконалення позашкільної освіти в умовах сучасних трансформацій* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Кропивницький, 25 квітня 2025 р.) / Укладачі : Кравцова Т. О., Краснощок І. П. Кропивницький : РВВ ЦДУ ім. В. Винниченка, 2025. С. 18–23.

7. Смірнова О. Методичні основи проектної діяльності у закладі позашкільної мистецької освіти. *Освітньо-науковий простір*. 2021. № 1. С. 82–89.

8. Упровадження STEM-освіти в умовах інтеграції формальної і неформальної освіти обдарованих учнів : методичні рекомендації / Н. І. Поліхун,

К. Г. Посто́ва, І. А. Сліпухіна, Г. В. Онопченко, О. В. Онопченко. Київ :
Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2019. 80 с.

**Генеральний директор
директорату шкільної освіти**

Інна КІЛЬДЕРОВА